

DIASPORA MUZICALA ROMANEASCA LA BUCUREȘTI

După o îndelungă și sistematică marginalizare și ciuntire, care au făcut să dispară pe rând simpozionul și concursul de interpretare redus în final la o manifestare insignifiantă și patriotardă, Festivalul și concursul internațional „George Enescu” a reinviat, transformându-se într-o remarcabilă reușită a spiritualității românești. Devenind unul din cele mai cuprinzătoare festivități artistice — 25 de zile — el s-a impus în primul rând prin calitatea manifestărilor, cuprinzând practic toate domeniile și toate genurile muzicale: interpretative: concursuri pentru tineri pianisti, violoniști, cântăreți, recitaluri de canto și pian spectacole de operă și de balet, concerte de muzică de cameră barocă, preclasică, clasică, romantică și contemporană, concerte de muzică simfonică, vocal-simfonică, corală religioasă și laică; muzicologie: simpozionul de la castelul Peleş și cel cu participare internațională de la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor; de creație: actuala ediție a adăugat și concursul de compoziție al cărui laureat este tânărul Dan Dediu, cu lucrarea *Lumini tainice*.

Cele 25 de zile festivaliere din Capitala României au constituit prilejul unei adevărate treceri în revistă a marii literaturi muzicale românești și universale de cele mai diverse genuri.

Locul central l-a deținut creația sărbătoritului, majoritatea lucrărilor sale bucurându-se de interpretări de excepție, multe din ele momente de referință, unele figurând chiar în repertoriul a două formații, cum ar fi *Cvartetul nr. 2 în Sol major* prezentat și de Atheneum Enescu (Franța) și de instrumentiștii români din *Voces*.

O simplă trecere în revistă a celor mai importante lucrări enesciene prezente pe podiumurile festivalului ne convinge că sînt în același timp marile succese și triumfuri ale acesteia. Și vom începe cu prezentarea în primă audiere a primei și ultimei părți din Simfonia a V-a, îngemănînd nu numai verbul eminescian, cu melosul enescian, dar și gândirea celor doi lucrători ai spiritualității noastre.

Vom continua cu concertul *Virtuozilor din București*, dirijați de Horia Andreescu, interpreți de zile mari ai creațiilor enesciene camerale: *Octetul*, *Dixtuorul* și *Simfonia de cameră* și cu celelalte manifestări consacrate în exclusivitate creației enesciene: concertul cvartetului *Atheneum Enescu*, ce ne-a oferit bucuria multiplă a întâlnirii cu cele două opusuri ale fiului Livenilor dar și cu o formație românească stabilită în Franța, fără a-și uita nici țara și nici apartenența culturală, apoi cu reprezentarea „operei vieții mele” — cum și-a numit însuși creatorul *Oedip* — pe scena Operei Române, într-o viziune nouă confirmată deja de succesele obținute în urmă cu un deceniu, în ilegalitate deci — la Stockholm și Lucerna, cu Attila Kovacs în rolul titular și cu Mihai Brediceanu la pupitrul dirijoral și în regia Cătălinei Buzoianu.

Momente de vîrf au fost și *Simfonia I de Simfonia concertantă*, inscrite în festival de Filarmonica din Chișinău, sub conducerea lui Ovidiu Bălan și Dumitru Goia (solist Marin Cazacu), *Uvertura de concert*, interpretată de orchestra Filarmonicii „Moldova” din Iași și de dirijorul ei, Gheorghe Costin.

Periplul enescian și în același timp al marilor succese a continuat cu poemul simfonic *Vox maris*, magistral redat de Orchestra Națională Radio și de Corul Radioteleviziunii, sub bagheta lui Iosif Conta.

Nu trebuie să uităm nici momentele de încântare ale pieselor talmăcite de reputatul pianist elvețian Jean-Francois Antonioli, *Choral* și *Carillon nocturne*.

Am lăsat intenționat la sfîrșit cele două rapsozii, care, paradoxal, au constituit doar piese

de încălzire a interpreților și a publicului, neridicîndu-se nicicum la cotele unei manifestări internaționale.

Se poate deci spune că cea de-a XII-a ediție a festivalului s-a constituit într-un veritabil omagiu adus patronului marii sărbători muzicale românești cu ocazia împlinirii a 110 ani de la nașterea sa.

Lista creației enesciene prezente în festival se completează cu cele 7 *Cinzece pe versuri de Clément Marot*, intrate ca piese obligatorii ale concursului de canto, unul din ele fiind prezentat și publicului de laureata Simina Ivan Badea.

De asemeni se adaugă liederurile pe versurile scrise de Carmen Sylva, care au răsunat în sala de muzică a castelului Peleş.

George Enescu cu viața sa exemplară și cu creația lui insuficient cunoscută a constituit subiectul simpozionului internațional din aula Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, cu participanți de marcă din țară și de peste hotare, din Franța, Anglia, Austria, Italia, Rusia etc. Cele trei zile ale simpozionului, au relevat noi elemente biografice, exegetice și bibliografice

Al XII-lea Festival internațional „George Enescu”

ale genialului artist, necunoscute pînă acum. Dmăgieria lui George Enescu a fost dublată de cea a marilor figuri ale muzicii românești și universale: Mozart — 200 de ani de la moarte, Mihail Jora — centenarul nașterii, Antonio Vivaldi — 250 de ani de la moarte, Prokofiev — centenarul nașterii, Dvorak — 150 de ani de la naștere.

Amintim măcar cele mai importante titluri ale lucrărilor mozartiene devenite reale evenimente în cadrul festivalului românesc: *Missa înconorării* — Orchestra Națională Radio, Corul Radioteleviziunii și Corul „Madrigal”, dirijorul Iosif Conta, *Requiemul* cu Erich Bergel la pupitrul Orchestrei și Corului Filarmonicii din Cluj, *Simfonia nr. 35* cu Horia Andreescu în fruntea *Virtuozilor din București*, *Concertul pentru pian și orchestră XV 503* și *Concertul nr. 5 pentru vioară și orchestră*, avînd ca soliști pe Mathias Weder și pe Viktor Pikaisen, doi instrumentiști de mare calibru interpretativ, cele două *Divertimente în Re major KV 136 și 138* din repertoriul

Orchestrai de cameră din Moscova dirijată de Levon Ambarțumian, *Cvartetul în Re major K V 421* în interpretarea formației din Mannheim și Cvartetul supranumit *Vînătoarea* din repertoriul formației ieșene *Voces*, *Sonata în la minor pentru pian K V 310*, *Fantezia în fa minor K V 608*, *Arie cu variațiuni* talmăcite de pianistul elvețian Jean Francois Antonioli, de organistul Nicolae Liçareț și harpistul Ion Ivan-Roncea, unul din *Divertimentele* constituind o piesă de rezistență a repertoriului Orchestrei de cameră *Academy Of. St. Martin in the Fields* din Anglia, condusă de Kenneth Sillito.

Antonio Vivaldi a fost prezent în festival cu *Anotimpurile* în viziunea coregrafică excepțională a trupei americane *International Ballet Rotaru* și în cea concertistică la fel de valoroasă a formației varșoviene *Concerto Avevna*, avînd ca solistă pe Zyta Piechewska-Andrejewska și dirijor pe Andrej Mysinski. Levon tra de cameră din Moscova a readus în sala Ambarțumian ca dirijor și solist, cu Orchestrele Române alte trei lucrări concertante: *Concert în la minor pentru violoncel și or-*



chestră, *Concert în si minor pentru vioară violoncel și orchestră și Concerto grosso pentru două violi, violoncel și orchestră*.

Și compozitorul rus Serghei Prokofiev a fost prezent în festival și pe podiumul de concert și pe scena Operei. În primul caz a fost cu *Uvertura pe teme evreiești* în viziunea clarinetistului Aurelian-Octav Popa avînd concursul ansamblului cameral al orchestrei simfonice din Constanța iar în al doilea cu *Romeo și Julieta* montare coregrafică datorată aceleiași trupei americane *Internationale Ballet Rotaru* avînd ca protagoniști pe Stéphane Fournial și Irena Pasarić.

Omagiul lui Mihail Jora s-a concretizat într-un inspirat și reușit recital al sopranei Georgeta Stoleriu și al pianistei Ilinca Dumitrescu, cu ciclurile de liederuri pe versuri de Goga, Archezii, Rilke și Mariana Dumitrescu și cu liederurile pentru pian.

Antonin Dvořák a avut onoarea de a încheia ultimul concert al festivalului cu sonoritățile muzicii negrilor din *Simfonia a IX-a*, sonorități care s-au adăugat celor asiatice ale unei prime audieri japoneze și celor europene, și prin aceasta confirmînd caracterul internațional al manifestării.

Dar festivalul a adus publicului bucureștean și prin intermediul radiodifuziunii și televiziunii și celui din țară, foarte multe prime audiții românești și universale. Unele din ele sînt lucrări mai vechi, altele foarte vechi dar interpretate de cenzura comunistă. Suficient să dăm cîteva exemple edificatoare: *Missa Brevis St. Ioannis de Deo* a lui Joseph Haydn, ale cărei sonorități au răsunat în glasurile *Madrigalului* lui Marin Constantin și sub arcușul *Virtuozilor* din București, *Simfonia I* a compozitorului basarabean Ghenadie Ciobanu, președintele Uniunii Compozitorilor din Moldova, *Sonnengesang des heiligen Franciscus* de Carl Orff, *Halte des lebens* de György Ligeti, *Testamentul călugăriei Theofana* de Cornel Țăranu, toate în interpretarea inegalabilă a madrigaliștilor.

Din aceeași categorie a pieselor mai vechi ascultate prima dată în România mai trebuie amintite: *Oiseaux exotiques*, în viziunea excepțională a lui Alexandru Hrișanide, acompănat de Orchestra de cameră a Radiodifuziunii condusă de Ludovic Bacs, *Cvartetul op. 25* de Brahms-Schönberg, în talmăcirea Filarmonicii „George Enescu” și a dirijorului italian Gilbert Varga, *Preludiu și șkerzo* de Sostakovič, *Concerto funebre* de Karl Amadeus Hartmann, *Balada pentru pian și orchestră* de Frank Martin, propusă în festival de interpretul ei, pianistul de renume mondial, președinte al juriului concursului de vioară, S. Benda, acompănat de Filarmonica „Moldova” din Iași, sub bagheta lui Gheorghe Costin. Între primele audiții propriu-zise merită amintite măcar cîteva: *Concertul pentru vioară și orchestră „Armenia”* de Aleksandr Arutunian, piesele prezentate de dirijorul Diego Masson cu ansamblul *Alternances*, semnate de Boulez, Xenakis, Costin Cazaban ș.a. sau piesele contemporane din repertoriul *Peraușonistilor din Haga*, sonatele și interludiile pentru pian preparat de John Cage din recitalul pianistului francez Gérard Frémy, piesa lui Costin Miereanu, *Aquarius, pentru două plane și instrumente de percuție* din recitalul la două plane susținute de Gabriel Amiraș și Andrei Deleanu, sau piesa vocal-simfonică *Kyomon* semnată de Akira Myoshi,

î cărui viață a fost redată de Orchestra Națională Radio și de Corul de copii al Radiodifuziunii, sub bagheta eminentului dirijor nipon Michiyoshi Inoue.

Nu au fost neglijați nici compozitorii români, reprezentați, în afara celor amintiți deja, de Anatol Vieru cu un sugestiv *Memorial*, Carmen Petra Basacopol cu un *Triptic* inspirat și ales de organistul Nicolae Liçareț și opera în două acte *Revoluția*, după *Conu Leonida* față cu reacțiunea, de Adrian Iorgulescu.

Trebuie menționate lucrările care nu s-au înscris nici în lista primelor audiții sau în cea a compozitorilor omagiați și încercînd interpretării și colectivele care au semnat pagini de onoare în cartea festivalului. Spațiul nu ne îngăduie decât să enumerăm cele mai răspândite nume de interpreți din această categorie, încercînd o ordonare a lor pe genuri: dirijori: Gilbert Varga, Carlos Paita, Thomas Sanderling, Cristian Mandeal, Peter Oschanitzky, Cornel Trăilescu, Paul Popescu, Liviu Dăncăeanu, Petru Simionescu ș.a.; pianisti: Ikuko Nakamichi, Gerhard Opitz, Hao Huang, Dan Grigore, Cyprien Kataris, Naum Starkman, Rita Kinka, Valentin Gheorghiu, Dana Borșan etc.; violoniști: Mihaela Martin, Liliana Ciucă-Atanasiu; cântăreți: Marina Krilovici, Fiorenza Cossato, Corneliu Murgu, Iadranka Ivanovici etc.; balerini: Valeri Kovtun, Galina Momot, Melisse Podcasy, Marin Boeriu, Adina Cezar și mulți alții, fiind precizarea că enumerarea este pur întâmplătoare neavînd în vedere criteriile de ierarhizare. Alături de marile colective artistice amintite mai sus și-au adus o contribuție de aceeași importanță și strălucire și cele care au prezentat lucrări cunoscute publicului: Opera Română, cu *Oedip*, Nabucco, *Aida*, *Tosca*, Teatrul de balet clasic din Kiev Filarmonica „Banatul” din Timișoara, orchestra și corul Filarmonicii din Cluj, Opera Română din Cluj cu *Don Carlos*, Corala bărbărească „Te Deum laudamus”, Ansamblul *Arhăus* condus de Liviu Dăncăeanu, Ansamblul de balet și Compania de dans contemporan ale Operei Române, *Amsterdam Locki Stardust Quartet* ș.a.

Lungile liste de formații și artiști marcanți evidențiază lărgă deschidere a manifestării românești, interesul muzicienilor din diferite țări pentru ea și pentru muzica românească dar mai ales o largă participare a diasporei românești ea confirmînd forța școlii noastre muzicale care și are reprezentanți în toate marile centre artistice ale lumii. Această prezentă masivă a reprezentanților diasporei muzicale românești ne confirmă atașamentul acesteia față de spiritualitatea în care s-au format reprezentanții ei.

Se cuvin și cîteva cuvinte despre public, mînatul public dornic de frumos și care nu s-a limitat la cel bucureștean. Mi-a fost dat să constat la marile manifestări, prezența unor spectatori și auditori veniți din diferite localități din țară pentru a asista la veritabilele acte de cultură înregistrate de zilele festivalului. Remarcabilă a fost participarea tineretului convins de necesitatea inițierii într-un domeniu marginalizat dar cu mare forță educațională.

Sperăm că școala și în primul rînd liceul să-și deschidă ferestrele spre educația muzicală izgonită din activitatea educațională, tineretul școlar fiind în prezent pradă manifestărilor de primitivism și kitsch artistic. Țara lui Enescu și *Oedip* trebuie să aibă nu numai interpreți dar și receptori pe măsură și ei nu cresc singuri, cum nu cresc singuri nici interpreții recunoscuți pentru valoarea lor în toată lumea. Festivalul internațional „George Enescu” a tras un puternic semnal în acest sens. Să sperăm că va fi și auzit!

Prin amploarea, calitatea, diversitatea și lărgă participare și deschidere atât a artiștilor prezentînd cele mai diverse genuri, cit și a publicului, actuala ediție a Festivalului consacrat geniului muzicii românești reprezintă cea mai marcantă manifestare artistică a anului și poate chiar a întregii perioade postrevoluționare.

Cea de-a XII-a ediție a ilustrat pentru lumea muzicală internațională marile disponibilități ale culturii noastre, angajînd muzicienii străini abordarea muzicii enesciene și a celei românești deschizînd drum unor utile colaborări ale muzicienilor noștri cu cei din marile centre ale lumii, creînd importante deschideri pentru edițiile viitoare și ducînd faima festivalului în lumea muzicală internațională.

Vasile VASILE

LAUREAȚII CONCURSULUI „ENESCU”

PENTRU CREAȚIE ȘI INTERPRETARE

Compoziție: — președintele juriului prof. Ștefan Niculescu
 Muzică de cameră: Massimo Trotta (Italia), Michel Smetanin (Australia)
 Muzică simfonică: Dan Dediu (România) cu lucrarea *Lumini tainice*
 Vioară (președintele juriului prof. Ștefan Gheorghiu)
 — premiul I: Dan Claudiu Vornicelu (România)
 — premiul II: Axel Strauss (Germania)
 — premiul III: Bogdan Marius Zvorișteanu (România)
 Canto (președinta juriului prof. Arta Florescu)
 — premiul I: neacordat
 — premiul II: Simina Ivan Badea (România)
 — premiul III: Iulia Isaev (România)
 Pian (președintele juriului prof. Sebastian Benda — Elveția)
 — premiul I: Daniel Goți (România)
 — premiul II: Viniciu Moroianu (România)
 — premiul III: Luiza Borac (România)

